

מסורת הש"ס

א) ומסות טו. כבודות מו. ערכין כג. ג) מסות טז. א) ג'יל אלא לר"א כו ועי' לעול ד. מתי' דקיימא ולקמן סד. ד"ה רצין. ד) ונעלי ט: וס"ג. ט) וחספתא פס"א. ו) עי' הגהות, ר"י חכר יעב"ץ, ורש"י על רש"י ד"ה מפרשי שמוסיהן, א) כ"ב קס"א: לקמן פז. ט) שם שביעת פ"י מ"ג, ט) (ס חס מ"ד, י) ונעלי טג. יא) (א) [ג'יל ופלוני דיינין], יב) מינות אלל פלוני למת כנסה. ינוקין הגר"ג, טו) ודברים טו, יו) [כזה פסכה ב. ב.], י"ז ג'יל ואע"י רש"י, יט) ס"א חתמה, ט) ש"יך לעיל כנסה לד: [לא] [כספרי פסוקא קו], כט) ג'יל דהלל רש"י,

תורה אור השלם

1. שדות בבסקי יקנו וקחוב בספר וחתום וקדנ עדים בארץ בגימט ובסביבי ירושלם ובצרי יהודה ובצרי יהודה ובצרי השפלה שיתפרשו שמותם יחורו אחר שדעיהם ומכריהם להעיד על כתב ידם: **ז"ייר כורא**. ולא היה חותם שמו: **חרופא**. ענף של דקל: **מכוסא**. יולון ספינה: **מעיקרא צמאי אפקעינהו**. צמה הודיעו לבניות שאלה חותמיהן. צטרות ליכא למימר מעיקרא דהא אמרת התקינו: **צדיקאי**. שטרי שאלות ותשובות ושלומו: **אניו משמט**. מאחר שכזה פרוסכול אינו משמט חוזה צשציעית: **מוסרני לנס**. את

ידימיה לב מר השמר לך פן וקדח דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה וקדח עינך באחיק האביון ולא תתן לו וקרא ע"צ"ך אל פן וקדח בך חסא: דברים טו ט 3. וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברצוה לא יגש את רעוה ואת אחיו כי קרא שמוטה קלי: דברים טו ב

גליון הש"ס

גמ' תקנה גדולה התקינו. עיין שבוש מה ע"ל חזקוני גדול: דה"ה בזמן ובי' כראמרי' בחרי"א עיין ר"ה טט ע"ל חזקוני מק"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תוד"ה בזמן ובי' ונראה לר"ת ובי' דהשמיטה משמטת ובי'. ג"כ עי' כריה דף כט ע"ל חסות' ד"ה קמ"ל ובי' וסס כתנו כסא' לנדי' נקטה סו"א דהס' יעריש ודוק. שז ראו' צירושלמי פ"ג דמס' ה"ל ה' דלמחר ר"י מ"ס חסמס יוצל משמט נמי כספס וא"כ י"ל קו' המוס' דריה הג"ל ודוק:

מוסף תוספות

א. נדר שהודר ברבים אין לו הפרה, אלא למ"ד יש לו הפרה מאי איכא למימר. כש"ל. א) [ד'לא] אמתיה דכבודות לחודי' קאי, אלא. מוס' היל"ל. א) אלא לא איבירה להו סבתיה דר"ג כהא. כש"ל. T. ולא מסתבר למימר לפי שאלו היו רבים מצוין אצלו הרקע להדירו ע"ד רבים. מוס' היל"ס. ה. הטעם דמ"ס רבים אין לו הפרה מ"ס דצריך דעת רבים להפיר הואיל ונדר על דעתם, וסתמא אין דעת להפיר, אלא משום דבר מצוה. מנחם. 1. שיתירי. מדרס. I. או על דעת שנים. מוס' היל"ס. ועי' מוס' לקמן מו. ד"ה רב מתקן. ח. בלא דעתם. מוס' היל"ס. דהנא] אשה על דעת בעלה היא נודרת ונמי] יכול היתה לחתני את נדרה בלא דעת בעלה. מל"ס.

ט. [ד'מאורייתא לא משמט כיון דמסר חובותיו לב"ד. מוס' היל"ס. י. לכל. מוס' היל"ס. יא. דקרינן ב'י של אחיך בידך, אבל. מוס' היל"ס. יב. וכן מוכח לקמן דאמר בשלמא מוסר שטרותיו לב"ד דהפסי להו בי דינא. מוס' היל"ס. ג. כי הוא עיקר הדרשא. מוס' היל"ס. דבר מינה אכתי לא ידיעין לשמיטת דריעה וחרישה שאינה] נוגתה. כש"ל. יד. ומשני כשביעית בומה"ז ורבי היא. מוס' היל"ס. 10. [ד'התם ודמי דמאורי' אוריעה וחרישה שהיא מותרת. כש"ל. 10. קרקע, שנוהג אותו דבר משמט קרקע בלעילם, דהיינו. מוס' היל"ס. 11. כספים, נוהג אותו דבר דמשמט כספים, דהיינו. מוס' היל"ס. 11. וה"ה חרישה חרישה אלא טקט השמטת כספים שהוא ענין השמטת קרקע, וקרי להפקעת קרקע יובל משום דאינו נוהג אלא ביובל. מוס' היל"ס. 11. שהרי נהג בו עבר עברי. מוס' היל"ס. כ. ל"י"ב חודש כדי שיהא חולט לו. כש"ל. כא. שיהא חולט מעותיו ללשכה והלה שובר הדלת ונכנס. כש"ל. כב. ור"ם רדין כתיב ערי"ח נוהג ה"ה בימי הלל. כש"ל.

על דעם רבים. כך יאמרו לו הרי אנו מדרינן אותך על דעתינו: **וה"מ**. דאין לו הפרה: **לנדר הפרשו**. שאין צריכים להפרמו לנזרך דבר מזה: **דאדריה**. שלא ילמד עוד תינוקות: **דזהו פשע ציווקי**. חוצטין יותר מדאי: **לר"א דאמר**. צ"פ בפרא [לקמן פו]. עדי מסירה כרמי

דקתני ר' אלעזר אומר אפילו אין עליו

עדים אלא שנתנו לה צפני עדים כשר והאי קרא ענה טובה קמ"ל: **מפני סיקון העולם**. ללמא מייתי עדי מסירה ומערער צעל לומר לא גירסמיה: **מפרשי שמוסיהן**. לרזון או שמעון. מעיקרא לא היו חותמים אלא אני פלוני חתמתי עד ולא היה נוקצ שמו: **כדפניא כו' אם היה כסב ידו יולא ממקום אחר כשר**. דמתוך שלא היה מפרש שמו לא היו יודעין לבקש עדים מכריים ויודעים שיעידו על כתב ידו והיו צריכים לחזר אחר שטרות אחרים שחתימתם דומה לו ונתקיימו צב"ד על ידי העדאת החתומים עמלן כדק"ל ככתובות (דף ב.) אין מקיימין את השטר אלא משטר שקרא עליו ערער והוחזק צב"ד: **מפני סיקון העולם**. שמאחר שיתפרשו שמותם יחורו אחר שדעיהם ומכריהם להעיד על כתב ידם: **ז"ייר כורא**. ולא היה חותם שמו: **חרופא**. ענף של דקל: **מכוסא**. יולון ספינה: **מעיקרא צמאי אפקעינהו**. צמה הודיעו לבניות שאלה חותמיהן. צטרות ליכא למימר מעיקרא דהא אמרת התקינו: **צדיקאי**. שטרי שאלות ותשובות ושלומו: **אניו משמט**. מאחר שכזה פרוסכול אינו משמט חוזה צשציעית: **מוסרני לנס**. את

ידימיה לב מר השמר לך פן וקדח דבר עם לבבך בליעל לאמר קרבה שנת השבע שנת השמטה וקדח עינך באחיק האביון ולא תתן לו וקרא ע"צ"ך אל פן וקדח בך חסא: דברים טו ט 3. וזה דבר השמטה שמוט כל בעל משה ידו אשר ישה ברצוה לא יגש את רעוה ואת אחיו כי קרא שמוטה קלי: דברים טו ב

שטרותי שאתם תהיו נוגשים ואני לא אגוש. ולקמ"י] מוקי דיש כח צידס להפקיע ממונו של זה וליתן לזה צמקוס שיש סייג ותקנה: **וספקין הלל**. דלא משמט ועקר דבר מן המורה: **צשציעית ומוס' הוס**. והלל כר"י כסירא ליה דלמחר צשציעית להשמטת מלוה בזמן הזה דרצנן הוא. ואע"ג דהלל צצית שני הוה כסירא ליה לצאי' דצצית שני הואיל ולא היה יוצל נוהג לא נהגו שמיטין מדאורייתא ודאמרין צערינן (דף גב:) מנו יוצלות לקדש שמיטין מדרצנן קאמרי' ומלאתי צתלמדי' רצינו יתכן ה"ו שכזה צמסכת גיטין צירושלמי] מנין שאין השמיטה נוהגת אלא בזמן שיוצל נוהג שנאמר] חז דבר השמיטה שמוט אחת שמיטת יוצל ואחת שמיטת צשציעית. אכל צת"י] ראו' דצשציעית נוהג בזמן שאין יוצל נוהג ואומר אני שהוא מחלוקת: **בזמן שאי אחת משמט קרקע**. כגון עכשי שצטלה קדושת הארץ: **אי אחת משמט כספים**. ואף על פי שהשמטת כספים חוצת הגוף היא ואינה תלויה בצרך ילפינן צדיקשא דלא נהגא: ואומר

לא נהגא שמיטה מדאורייתא והא דאמר' צערינן (דף גב:) מנו יוצלות לקדש שמיטין אכתי קשה צריש מועד קטן (דף ג:) דפריך חרישה חריעה צשציעית מי וימייתו הך דהכא והתם לא שייך כלל לאתויי אלא היא' דירושלמי¹⁰ ונראה לר"ת דהשמטת קרקע דהכא והתם לא שייך ליוצל ולצשציעית משמטת כספים א] דשמיטה משמטת כספים ולא יוצל * כדאמרין צדיקאי יא] בפרשת ראה אנכי וירש לא מדרב דהשמיטה שמוט וה"ק בזמן שאחת משמט¹⁰ יוצל אתה משמט¹¹ צשציעית י' היא' ה'הא חרישה חריעה דירושלמי¹¹ ואר"ת דצצית שני נהג יוצל¹⁰ דאמרין צפרק ד' מחוסרי כפרה (כריתות דף יא.) ואשמים איל לאן על אשמטם מלמד שכולן שפחות חרופות צעלו ושפחה חרופה היינו חזיה שפחה וחזיה צת חורין המאורסת לעצד עצרי ועצד עצרי אינו נוהג אלא בזמן שיוצל נוהג כדאמר צס"פ המקדיש שדהו (ערכין דף טט.) ולא מסתבר לומר שהציאו על צצעלו שפחות חרופות צצית ראשון כדאשכחן צספ"ק דהוריות (דף א.) שהציאו על ע"ז שעצדו צימ' דצקידו דנע"ז אשכחן דנמשדו אכל על שפחה חרופה לא אשכחן דנמשדו ועוד דהא נהג צתי ערי חומה צצית שני דמתנן צמסכת ערכין' (דף לא:) ומיימי לה לקמן צמי שאחזו (דף עד:) צראשונה היה נטמן¹² התקינו¹³ כו' כב ואמרין נמי צצוק המקדיש שדהו (ערכין טט.) צצתי ערי חומה אין נוהגין אלא בזמן שיוצל נוהג ולא תיקון הלל פרוסכול לדורו שהיה היה צומן הצית יא] וההלל צמעון גמליאל ושמעון נהגו נשילאות צצתי הצית ק' שנה (שבת טו.) אלא לאחר חורבן

השולח פרק רביעי גיטין

לו.

אמר אמימר הלכתא אפי' צ"ב"ד כו'. צמכות (דף טז.) גרסי' צרוב ספרים אמר אמימר הילכתא נדר שהודר צרבים יש לו הפרה על דעת צדים אין לו הפרה ולפי גירסא זו משמע דכן הלכה דנדר שהודר צרבים יש לו הפרה ולמאי דגרס נמי אפי' למ"ד כו' שלא צא לפסוק צהודר צרבים מ"מ מדפסק צעל דעת צדים דאין לו הפרה מכלל צסוקר דצרבים יש לו הפרה דאי אין לו כ"ש על דעת צדים ומה הוצרך לפסוק הלכתא צעל דעת צדים כיון דאפילו צרבים אין לו הפרה ושלא צלשון פסק היה לו לומר אפי' למ"ד צרבים יש לו הפרה כו' אע"ג יא] דקאמר לעיל דמדרינן ליה צרבים אליצא דרצ נחמן דק"ל כוומיה צדיני ולענין דינא יש איתשל לענין פצועו כמזהה הא פריך צמר הכי הניחא למ"ד¹ ואיכא לממור¹ דלדרצ נחמן נמי קאי² ומדלדרי' רב אחא נמי לההוא מקרי דרדקי על דעת צדים משמע דקסצר דצריס יש לו הפרה: ורצ יוסף דאמר צעצעי פסחים (פסחים קו.) אלו' צריס דלא אישתי שיכרא משמע דקסצר דצריס אין לו הפרה ק"ל הכי: **אבל דבר מצוה יש לו הפרה**. אומר ר"ת¹ משום דמסתמא ניחא לכו לצריס משום מזהו¹ ועוד אומר ר"ת דעל דעת היינו כשאומר על דעת פלוני ופלוני אפי' שלא צפניהם אכל על דעת צדים סתם לאו כלום הוא ועל דעת יחד¹ אע"פ שפרט על דעמו יכול חסכ להחיר: ס¹ **והעדים** חותמין על הגט כו'. ר"ת מתק מפרשאי:

מוהעדים ושמא משום דזהו משמע דר"ג תיקן וצגמרל אמר ר"ג תקנה גדולה התקינו משמע דמקודס מתקנה: **באי איכא מידי דמאוריית'** משמט שביעית ותיקן הלא דאא משמט. השתא לא צעי רצא לשנויי אהך קושיא דהפקר צ"ד הפקר דרמשני צמר הכי משום דקשיא ליה דלא היה לו להלל לעקור צשציעת שהיא דאורייתא ואע"ג¹ דדרשינן אומר אפי' שאני עליו עדים אלא שנתנו לה צפני עדים כשר שאין העדים חותמין על הגט אלא מפני תיקון העולם כו' ר' אלעזר לא בעי עדי חותמיה כלל אלא עדי מסירה ואם אין שם עדי מסירה כגון שנתנו לה בינו לבינה אפי' שנתנו שם עדי חתימה אינו כלום דעדי מסירה כרתי ומהו נהגו העולם לחתום עדים כגון מפני תיקון העולם שמה האשה לא חתימה עכשיו ועדי מסירה ימותו או ילכו למדינת הים וכשתבא האשה לינשא בטב זה שאינו חתום לא נאמין לה שהבעל כתבו ונתנו לה דרדילמא איחי כתבת ליה אבל אם הגט חתום עדי אלו' מוכיחים שהבעל כתבו וחתמו שכלא רשותו לא היי חותמיהם העדים ובראי' בירשותו הבעל חתמיהו וכיון שעכשיו יוצא מתחת ידי האשה ובראי' כי הבעל נתנו לה ולא חיישין ככל שטר מלוה דנפיק מתותיה מלוה או שטר מכר דנפיק מתותיה לוקח משא מיד הלוה או מיד (הלוקח) [המוכר] נפל ומצאוהו המלוה והלוקח וה"ה הכא נמי לא חיישין אלא דהאי הבעל נתנו לה וכשתנו לה בי כבשותה נתנו לה בפני עדי מסירה והלכך נאמנת האשה לומר בפני פלוני ופלוני נתנו לי והלכך להם למדינת הים אבל אם מכין שנתן לה בעלה הגט אינה מוציאה עדי מסירה אינה מגורשת דאמרין בינו לבינה נתנו לה ובלא עדי מסירה לא מיגרשה כלל ור"י ד"ל (הר"ף דף יח:) כתב

שמע' מיהא דלא צריכים לעדי מסירה אלא היכא דאיכא עדי חתימה כגו בלא עדי מסירה ואינו ג"ל. רב יוסף אמר אפילו תימא ר"מ דאמר עדי חתימה כרתי התקינו שיהיו מפרשים שמוותיהן בטט מפני תיקן העולם כדנתיא בראשונה היו כותבין אני פלוני חתמתי עד איה כתב ידן יוצא ממקום אחר כשר ואם לאו פסול התקינו שיהיו כותבים שמוותיהן מפני תיקון העולם ובסיטנא לא הוא רב צייר כוורא ור' חנינא צייר חרותא פי' כענף של דקל רב רב הוא צייר מכותא שאני רבנן דקיעי בסימניהו ומעיקרא כמאי אפקעינהו בריסקי פי' אגרות של שאלות שלום שהיו שולחים לו לוח: הלל התקין פרוכובל וכו' תנן התם פרוכובל אינו משמט והא אחד מן הדברים שהתקין הלל הוקן כשראה שנמנעו העם מלהלות זה את זה ועוברים על מה שכתוב בתורה השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר התקין הלל פרוכובל וזה גופו של פרוכובל מוסרינו לפניהם פלוני ופלוני הדינין שבמקום פלוני ופלוני שכל חוב שיש לי שאגבנו זה זמן שארצה והדינין חותמין מלמטה או העדים:

שמע' מיהא דלא צריכים לעדי מסירה אלא היכא דאיכא עדי חתימה כגו בלא עדי מסירה ואינו ג"ל. רב יוסף אמר אפילו תימא ר"מ דאמר עדי חתימה כרתי התקינו שיהיו מפרשים שמוותיהן בטט מפני תיקן העולם כדנתיא בראשונה היו כותבין אני פלוני חתמתי עד איה כתב ידן יוצא ממקום אחר כשר ואם לאו פסול התקינו שיהיו כותבים שמוותיהן מפני תיקון העולם ובסיטנא לא הוא רב צייר כוורא ור' חנינא צייר חרותא פי' כענף של דקל רב רב הוא צייר מכותא שאני רבנן דקיעי בסימניהו ומעיקרא כמאי אפקעינהו בריסקי פי' אגרות של שאלות שלום שהיו שולחים לו לוח: הלל התקין פרוכובל וכו' תנן התם פרוכובל אינו משמט והא אחד מן הדברים שהתקין הלל הוקן כשראה שנמנעו העם מלהלות זה את זה ועוברים על מה שכתוב בתורה השמר לך פן יהיה דבר עם לבבך בליעל לאמר התקין הלל פרוכובל וזה גופו של פרוכובל מוסרינו לפניהם פלוני ופלוני הדינין שבמקום פלוני ופלוני שכל חוב שיש לי שאגבנו זה זמן שארצה והדינין חותמין מלמטה או העדים:

עין משפט נר מצוה

ל א ב מיי פ"ו מהלכות שביעות ה' ח סגג לאחין רמא טוש"ע י"ד סימן רכמ ספ"י כג:
לד ב מיי פ"ו מהל' ציאת מקדש ה' ט:
לה ג ד מיי פ"ו מהל' שביעות ה' ח סגג לאחין רמא טוש"ע י"ד סימן רכמ ספ"י כג:
לו ה ו מיי פ"א מהל' גירושין ה' טו כד סגג ע"ש נ טוש"ע א"ה"ע סימן קל ספ"ק יא:
לז ז מיי פ"ט שט"ח שמיטה הלכה טו טוש"ע ח"מ סימן ט ספ"ק יז:
לח ח ח"מ ע"ש ה' יא טוש"ע שם ספ"ק יט:
לט ט י מיי שם ה' טו טוש"ע שם ספ"ק א:

מוסף רש"י

חובא בעמוד הקודם

פסקי רי"ד

אמר אמימר אפי' למ"ד נדר שהודר ברבים יש לו הפרה ע"ד רבים אין לו הפרה פי' שאמרו לו תדור על דעתינו וה"מ לדבר הרשות אבל לדבר מצוה יש לו התרה וההוא מקרי דרדקי דאדריה ר' אבא דהוה פשע בינוקי פי' היה מיסרין יותר מדאי והאדריה רבינא דלא אשכח דדייק כותיה. והסכימו כל גאונים הישיבות שאין סומכין על זו המשנה ועל זו ההלכה ואין אלאמה נפריעת כמכתבה אלא בשבועה בפני דבר וכך הלכה ורווחה בישראל: העדים חותמין על הגט מפני תיקון העולם מפני תיקון העולם מפני תיקון העולם (דברים טו) ולא של אחיך משמט כו'. פירש צקוט' דהשמטת קרקע לא נהגא צצית שני כדאמר' נמינן שאין צשציעית שמוט אחת שמיטת יוצל ואחת שמיטת צשציעית שני נהג יוצל נוהג ואומר אני שהוא מחלוקת: **בזמן שאי אחת משמט קרקע**. כגון עכשי שצטלה קדושת הארץ: **אי אחת משמט כספים**. ואף על פי שהשמטת כספים חוצת הגוף היא ואינה תלויה בצרך ילפינן צדיקשא דלא נהגא: ואומר

לא נהגא שמיטה מדאורייתא והא דאמר' צערינן (דף גב:) מנו יוצלות לקדש שמיטין אכתי קשה צריש מועד קטן (דף ג:) דפריך חרישה חריעה צשציעית מי וימייתו הך דהכא והתם לא שייך כלל לאתויי אלא היא' דירושלמי¹⁰ ונראה לר"ת דהשמטת קרקע דהכא והתם לא שייך ליוצל ולצשציעית משמטת כספים א] דשמיטה משמטת כספים ולא יוצל * כדאמרין צדיקאי יא] בפרשת ראה אנכי וירש לא מדרב דהשמיטה שמוט וה"ק בזמן שאחת משמט¹⁰ יוצל אתה משמט¹¹ צשציעית י' היא' ה'הא חרישה חריעה דירושלמי¹¹ ואר"ת דצצית שני נהג יוצל¹⁰ דאמרין צפרק ד' מחוסרי כפרה (כריתות דף יא.) ואשמים איל לאן על אשמטם מלמד שכולן שפחות חרופות צעלו ושפחה חרופה היינו חזיה שפחה וחזיה צת חורין המאורסת לעצד עצרי ועצד עצרי אינו נוהג אלא בזמן שיוצל נוהג כדאמר צס"פ המקדיש שדהו (ערכין דף טט.) ולא מסתבר לומר שהציאו על צצעלו שפחות חרופות צצית ראשון כדאשכחן צספ"ק דהוריות (דף א.) שהציאו על ע"ז שעצדו צימ' דצקידו דנע"ז אשכחן דנמשדו אכל על שפחה חרופה לא אשכחן דנמשדו ועוד דהא נהג צתי ערי חומה צצית שני דמתנן צמסכת ערכין' (דף לא:) ומיימי לה לקמן צמי שאחזו (דף עד:) צראשונה היה נטמן¹² התקינו¹³ כו' כב ואמרין נמי צצוק המקדיש שדהו (ערכין טט.) צצתי ערי חומה אין נוהגין אלא בזמן שיוצל נוהג ולא תיקון הלל פרוסכול לדורו שהיה היה צומן הצית יא] וההלל צמעון גמליאל ושמעון נהגו נשילאות צצתי הצית ק' שנה (שבת טו.) אלא לאחר חורבן